Adjunkt Henrik Bahr om Kongsgård 24.6.1897

Av Arne Kvitrud, Sondre Nordheimsgate 9, 4021 Stavanger.
Versjon 20.3.2022.

Dette er en avskrift fra Stavanger Byarkiv, PA 110 A E Erichsen, boks 23 Stavangeriana. Sidene er ikke nummerert. Jeg har skrevet av etter beste skjønn. Som all håndskrift er det noe usikkerhet i tolkningene. Er det viktig bør du sjekke med originalen. Notene er mine. Ikke lest korrektur!

Om Andreas Emil Erichsen, se her: https://no.wikipedia.org/wiki/Andreas_Emil_Erichsen

Henrik Bahr var utdannet teolog, men underviste i naturfag på Kongsgård. For abonnenter på Stavanger Aftenblad – se 24.3.1956: http://www.e-pages.dk/aftenbladet/11192/1/?gatoken=dXNlcl9pZD0xMDQyNzI5JnVzZXJfaWRfdHlwZT1jdXN0b20%3D

***
N° 1
Adj Bahrs Optegnelser

Kongsgaards Areal var i min Barndom og Ungdom ikke ubetydelig større end for nærværende. Det indbefattede mod Vest, Syd og Øst Strækningen lige til Konsul Kiellands Eiendom, hvor Byens yderst tarvelige Sygehus var beliggende, Bredevandet og dettes Afløb "Skolebækken", og mod Nordvest er Terrenget indskrænket noget ved Nedrivelsen af det gamle Stengjærdet og Opførselen af et Jernstakit, hvorved to af Alléens store Bøgetrær kom udenfor Eiendommen. En stor Del af, hva der nu jaldes "Parken", tilhørte Kongsgaard, der øvrige er en Udfylding af Bredevandet. Foruden de store Trær. Som endnu findes – der og er Parkens fornemste Prydelse, hva der navnlig gjælder nogle kolossale Hagltorntrær (Cratægius oxacantha), formentlig de største i Landet, fandtes en Dam, hvortil der i Vinteriden fra det tilfrosne Bredevand var let Adgang, og som flittig benyttedes til Skjøiteløbning. I denne havde indgang den senere noksaa bekjente Overlærer August Holth nær sat Livet til og blev kun reddet ved Kameraters

Ny side

forenede Anstrengelser. Dammen er nu udfylt og tjener til Plads for en Brus og Selterspavillon. Forresten blev hele denne sumpige Del af Eiendommen kun lidet skattet og var væsentlig overgroet af saakalte "Smørblomster" (Calthea palustris). Kun nærmest Hovedbygningen var en Stump egentlig Have, hvori et Pæretræ med temmelig daarlig Frugt omtrent var det fornemmeste, og selv denne blev lidet skjøttet og agtet. Foruden de store prægtige Bøgetrær, hvis Nødder endnu med Begjærlighed samles og fortæres af Gutterne, fandtes i den mod Torvet vendende, paa den anden Side af Hovedbygningen liggende Del af Eiendommen et Valnøttræ, der enkelte Aar bar modne Frugter, som Skoleguttene da tidlig om Morgenen kappedes om at faa Tag i. En Asald med tarvelig, men, som vi syntes ret gode Bær var ogsaa gjenstand for vore ivrige Efterstræbelser.[1] Paa den ene Side af den Allé, som fører fra Torvet til Hovedbygningen, høstede Pedellen enkelte Aar Korn.[2]

I "Munkekirken" der, saavidt jeg skjønner saavel i det ydre som indre har bevaret sit

[1] Asal er en rognebær.
[2] Pedellen er vaktmesteren.

Ny side

gamle Udseende lige til den i den siste Tid foretagne Restauration, opbevaredes Amtmandens Arkiv og senere Stavanger off. høiere Almenskoles Bibliotek. Jeg synes at have en dunkel Erindring om, at der i det mot Torvet vendende Bryste var anbragt en større Aabning, Vindu eller Dør; dog tør jeg ikke stole paa min Hukommelse i dette Stykke. I et simpelt Træskur var her Skolens Privet anbragt.[3] Et gammelt Sagn vil vide, at en underjordisk Gang satte Munkekirken i Forbindelse med den nærliggende Domkirke, der etter paa lignende Maade var forbundet med Hunvaag ø, som endog skulde have faaet sit Navn af, at en Hund undsluppen i denne sisdste Tunnel, blev funden igjen paa Hundvaag, et Sagn, der til dels blev troet i min Barndom trods dets Urimelighed. Og endnu gaar igjen,

Foruden Munkekirken fandtes paa Eiendommen tidligere blot den egentlige Hovedbygning, den gamle Kongsgaard, og et lidet muret Bryggerhus, der havde sin Plads, hvor nu den nye Skolebygning er beliggende. Heller ikke den gamle Bygning, hvoraf den paa venstre Haand skal af Hovedbygningen liggende Del rummende hele

Ny side

Skolen, medens den paa høire Side afgav Bolig for Rektor og Pedal, har, saavidt jeg ved, undergaaet nogen synderlig Forandring med Undtaget der af, at den saakaldte "Riddersal", der var et av Byens største Lokaler, er afdelt i to Rum, og Pedelbekvemmeligheden mod Bredevandet adskillig udvidet. Det nedrevne Bryggerhus svarede i min Tid ikke til sin Bestemmelse, men brugtes til dels og væsentligst af en av Skolens Bestyrere, den danske Student Krøyer, til Opbevaringssted for Ørneunger, der efterat have staaet Vinduerne itu stak Hovederne du mellom de tilspigrede Bordstykker, skrigende efter Mad, en stor Glæde for Skolegutterne, der rigelig forsynede disse graadige Fugle med, hva de kunde faa fat paa. Foruden disse holdt Krøyer, den senere Professor i Naturhistorie ved Kjøbenhavns Universitet, ogsaa Ræve i Lænker og efterlod ved sin Forflytning Kranier, Skeletter og andre Gjenstander, der viste, at han foruden Skolegjerningen ogsaa havde røgtet sine andre Interesser. Men bedst erindrer jeg hans ualminnelig store, raggede stygge og bidske Tispe "Cannille", der med sine 9 ligesaa hæslige Hvalper, som han alle lod leve, tumlede om

Ny side

N° 2

i Kongsgaardshaven og ikke var at spøge med. En av disse, som Eieren døbte "Gottlieb" og skjænkede Pedellen, blev siden en Skræk for Byens Hunde. Min Skolegang begynte under Bull, cand. Tehol., senere Præst, og fortsattes under den bekjendte dygtige, men strenge Rektor Fredr. Moltke Bugge; 1838 blev jeg af "Overlærer! Marents dimitteret til Universitetet.

—

Den gamle Kirkewgaard rundt omkring Domkirken, der lige til den siste Tid ved et høit, massivt Stengjærde var adskilt fra "Parken", blev saavidt jeg erindrer, blot en eneste Gang i min Barndom benyttet som Begravlesesplads. Medens jeg endu var Skolegut, indviede den residerende Kapellan A. Lange den ny Kirkegaard paa Bispeladegaard. Nærmest Domkirken stod en toetages muret Bygning, som kaldtes "Raadhuset" eller i Daglig Tale "Raadstuen", hvilken sidste Benævnelse var noksaa korrekt, da øverste Etage, der brugtes ved Retsforhandlinger, væsentlig blot indeholdt et Værelse. Underede Etage brugtes til

[3] Privet er utedoen.

Arrestlokale, er yderst indskrænket Ruin, der er et talende Bevis paa vore rolige Tilstande i den Tid. Ved Nedrivingen af

Ny side

denne Bygning fantes mærkelig nok to gamle, meget lange og smale Bagladningskanoner, der begge skjænkedes det nyoprettede Museum, men hvoraf den ene efter Anmodning er overladt Rustkammeret i Kristiania.

Ganske nær Domkirken var ogsaa Byens ældste og eneste Skolebygning, der i sin tid ene Etage rummede baade den hele daværende Almueskole og "Høreren" Smith og hans Familie: Kone og to Sønner. En høi Trappe førte til denne lille gulmalede Rønne, hvis ene temmelig store Værelse i min Tid ogsaa Benyttedes ved Konfirmationsundervisningen. Det indskrænkede Rum viser noksom Skolens ubetydelige Søgning paa den Tid. Strax nedenfor paa samme Side af "Kongsgaarden", som den gang kaldtes "Ladegaardsvejen" laa et lidet Hus, der i sin Tid var bygget til Bolig for en Toldbetjent, der skulde undersøge, hva der muligens kunde toldbeskattes af det som Bønderne landværts – bragte til Byen. I min Tid fandtes dog ingen saadan Undersøgelse Sted, efter hva jeg kan erindre. Lidt længer ned i Bredevandet, stod et faldefærdig Skur, hvortil en lang skrøbelig Bro førte, hvilket benyttedes af en nærboende Farver ved hans Forretning, og ikke var til Prydelse for Bredevannet og det Omgivelser.

Saa den andre Side af Kongsgaden i Domkirkens

Ny side

nærhed var det private "Klubbselskabs" Hus, hvor nu Kommunebygningen er beliggende, og Selskabets temmelig store Have, hvor det ny Klublokale er opført samt, paa Konsul Falcks Eiendom nær de nuværende Huse, der dog siden min Barndom har undergaaet adskillige Forandringer, og nærmere Torvet, Byens uanselige Sprøitehus og min Faders toetages Kontor – og Krambodbygning – tillige før han ved Arv kom i Besiddelse af Eiendommen er meget simpelt Fjød -, hvilken sidste stod i umiddelbar Forbindlese med vor Beboelsesleilighed hvis Facade vendte mod Torvet. De udstuderte Bygninger er som bekjent, nu nedrevne og bortflyttede.

———

Hr. Rektor Ericksen!

Se her er, hva jeg med Sikkerhed tror at erindre og derfor vover at nedskrive. Det er ikke stort, kan det imidlertid være Dem til nogen Nytte, skal det være mig meget kjært. Det glæder mig, at De vil bearbeide og udgive Stavangers Historie; kan mine Oplevelser og Erindringer være til nogensomhelst Hjælp, skal det være mig en Fornøielse at meddele Dem hva jeg formaar.

Med venlig Hilsen til Dem og Deres Familie. Deres ærb. Forbundne Bahr

Finnø 24/6 97.